

Lausunto

12.04.2024

Asia: VN/30101/2021

Lausuntopyyntö virkarikossäännösten uudistamista koskevista selvityksistä

Onko muutoksia tapahtunut siinä, missä laajuudessa rikosoikeudellinen virkavastuu on katsottava tarpeelliseksi?

Vastaus

-

Har det skett ändringar i fråga om behovet av omfattningen av straffrättsligt tjänsteansvar?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisessa virkavastuussa säilyttää laaja ja suppea virkavastuu, vai tuleeko virkavastuun eri henkilöryhmissä olla yhtä laajaa?

Vastaus

-

Bör inom straffrättsligt tjänsteansvar bibehållas brett och snävt tjänsteansvar eller bör tjänsteansvaret i olika persongrupper vara lika omfattande?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisen virkavastuun aineellisena keskeisperusteena julkisen vallan käyttämisen (RL 40:11 5 kohta) sijaan olla julkisen hallintotehtävän/julkisen tehtävän hoitaminen?

Vastaus

-

Bör den materiella centralgrunden för det straffrättsliga tjänsteansvaret i stället för utövning av offentlig makt (SL 40:11 5 punkten) vara skötseln av offentlig förvaltningsuppgift/offentligt uppdrag?

Svaran

-

Huomioita rikosoikeudellisen virkavastuun henkilöryhmistä?

Vastaus

-

Observationer gällande persongrupperna av straffrättsligt tjänsteansvar?

Vastaus

-

Voitaisiinko rikosoikeudellisen virkavastuusäntelyn rakennetta kehittää huomioon ottaen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate?

Vastaus

-

Kan strukturen hos den straffrättsliga tjänsteansvarsregleringen utvecklas under beaktande av den straffrättsliga legalitetsprincipen?

Svaran

-

Näkemyksenne rikoslain ulkopuolisista rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä?

Vastaus

-

Er åsikt om de straffrättsliga tjänsteansvarsreglerna utanför strafflagen?

Vastaus

-

Mahdollisia kehittämistarpeita rikoslain yksittäisissä virkarikossäännöksissä?

Vastaus

-

Eventuella utvecklingsbehov beträffande strafflagens enskilda bestämmelser om tjänstebrott?

Svaran

-

Mahdollisia kehittämistarpeita virkarikosten seuraamuksissa?

Vastaus

-

Eventuella utvecklingsbehov i fråga om påföljderna för tjänstebrott?

Svaran

-

Arvionne arviomuistiossa esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto koskien virkarikossäännösten uudistamista koskevia selvityksiä

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/30101/2021

Pyydettynä lausuntonaan Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä

Tuomariliitto) toteaa seuraavaa:

Arviomuistiossa on todettu yhden vaihtoehdon rangaistavuuden alarajan selventämiseksi olevan, että vuoden 1989 uudistuksessa kaavailtiin tavoin luovuttaisiin kokonaan tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen rangaistavuudesta. Samalla muistiossa pidetään ongelmallisena, että tällöin merkittävätkin huolimattomuusvirheet, joista esimerkkinä mainitaan tahaton tuomitseminen vanhentuneesta rikoksesta, jäisivät rikosoikeudellisen rangaistavuuden ulkopuolelle. Tuomariliitto pitää mainittua vuoden 1989 uudistuksen yhteydessä esillä ollutta mahdollisuutta harkitseminen arvoisena ja huomauttaa, että selvityksessä viitatun kaltaiset huolimattomuusvirheet eivät

nykyiselläänkään, sikäli kuin syytettä ei nosteta, jää seuraamuksetta. Säännönmukaisesti seuraamuksena on ylimpien laillisuusvalvojen antama huomautus.

Tuomariliitto huomauttaa, että huolimattomuusvirheissä on tyyppillisesti kyse laskentaa sisältävistä ratkaisun osista, eivätkä tuomioistuinten tietojärjestelmät sisällä mitään tällaisia laskennallisia toimia tukevia ominaisuuksia. Tuomariliiton käsityksen mukaan tällaisten ominaisuuksien luominen tietojärjestelmiin olisi sinänsä yksinkertaista, koska kyse on yksinkertaista laskentaa sisältävistä, mutta inhimillisille virheille alttiista toimenpiteistä. Tuomioistuinvirasto, AIPAn hanketoimisto ja AIPAn johtoryhmä ovat kuitenkin olleet haluttomia priorisoimaan tällaisten toiminnallisuuksien toteutusta tietojärjestelmien kehittämisessä, vaikka asia on myös laillisuusvalvojen taholta välitetty Tuomioistuinviraston tietoon (ks. muistio apulaisoikeuskanslerin laillisuusvalvontakäynnistä Tuomioistuinvirastoon 22.11.2022 dnro OKV/2387/71/2022, apulaisoikeuskanslerin päätökset 18.10.2022 dnro OKV/1545/30/2022 ja 25.10.2022 dnro OKV/1630/30/2020 sekä apulaisoikeuskanslerin sijaisen päätös 2.1.2023 dnro OKV/1729/31/2022). Tuomariliitto ei pidä oikeasuhtaisena, että käytettävissä olevia keinoja ehkäistä huolimattomuusvirheitä paremmilla työvälineillä ei käytetä, mutta samalla pidetään yllä virheitä koskevaa rangaistusuhkaa.

Er bedömning om förslagen i promemorian?

Svaran

-

Arvionne selvityksessä esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Selvityksessä esitetyn virkarikostuomioiden standardisoinnin osalta Tuomariliitto huomauttaa, että tällainen standardisointi merkitsisi varsin erikoista yksittäisestä rikostyyppistä annettavia tuomioita koskevaa sääntelyä. Epäselväksi jää, mitä standardisointi käytännössä olisi, ja laadulla ja oikeusturvalla voitaisiin perustella lähes minkä tahansa ratkaisulajin standardisointia. Käytännössä tämä voisi olla vaikeasti sovitettavissa yhteen tuomioistuinten riippumattomuuden kanssa, ja on huomattava, että tuomiosta on jo nykyisin käytävä ilmi mm., mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn se perustuu. Käytännössä ratkaistavat tilanteet voivat olla hyvin erilaisia, ja pahimmillaan standardisointi voisi jopa johtaa tuomioiden selvyden ja laadun heikkenemiseen. Tuomioiden laadun varmistamiseksi parhaita ja myös välttämättömiä keinoja ovat riittävä koulutus ja henkilöresurssit.

Kurinpitosääntelyn ja hallinnollisen seuraamusjärjestelmän kehittämisen osalta Tuomariliitto huomauttaa, että nykyiselläänkin tuomioistuinten toimintaan kohdistuu valvontaa ylimpien laillisuusvalvojen toimesta ja siihen sisältyvä seuraamus – huomautus – on käytössä. Valvonta- tai kurinpitosääntelyn laajentaminen tai monimutkaistaminen ainakaan tuomioistuinten osalta ei olisi tarkoituksenmukaista eikä selvityksessäkään ole esitetty seikkoja, joiden perusteella sitä olisi pidettävä tarpeellisena.

Tuomareiden riippumattomuus huomioon ottaen tuomioistuineläytöksessä esimiesasema ei voi olla peruste "esimiehen" rikosvastuulle, jos "alaisen" katsotaan syyllistyneen tunnusmerkistön mukaiseen tekoon. Ratkaisutoiminnassaan tuomari on riippumaton ja vastuu tässä asemassa tehdyistä ratkaisuista ei voi olla muulla kuin tuomarilla itsellään.

Selvityksessä on ehdotettu mahdollisuutta antaa hallintotuomioistuimille itsenäinen oikeus joko päättää kumottujen päätösten seuraamuksista tai antaa velvollisuus ilmoittaa asiasta esimerkiksi poliisille, syyttäjälle tai laillisuusvalvojille seuraamusharkintaa varten. Ehdotettu malli laajentaisi hallinto-oikeuksien toimivaltaa täysin uudella tavalla. Tällainen uudistus vaatisi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja siihen liittyvien lakien kokonaisuudistusta ja syvempää selvitystä, olisiko tällainen edes mahdollista toteuttaa nykyisen oikeusjärjestelmämme puitteissa. Näin laajaan ja merkittävään hallintolainkäytön uudistukseen on mahdotonta ottaa kantaa selvityksen yksittäisen maininnan perusteella. Uudistus käytännössä edellyttäisi myös hallinto-oikeuksien resurssien kasvattamista vastaavasti.

Selvityksessä on myös viitattu syyteoikeuden vanhenemisen problematiikkaan (s. 205) johtuen hallinto-oikeuksien pitkäköhköistä käsittelyajoista. Tuomariliitto toteaa, että hallinto-oikeuksien käsittelyajat ovat seurausta pitkään jatkuneesta aliresursoinnista, mihin tulisi ensisijaisesti vaikuttaa resursoinnin kautta, eikä varsinkaan siten, että hallinto-oikeuksien tehtäviä tosiasiallisesti lisätään, kun nykyisetkään resurssit eivät ole hallinto-oikeuksien työmäärään nähden riittävät.

Er bedömning om förslagen i utredningen?

Svaran

-

Muita huomioita

Vastaus

Selvityksessä on myös esitetty (s. 205), että tuomioistuimien asiakirja-aineistoja tulisi saattaa julkisilta osin yleiseen tietoverkkoon. Alempien oikeusasteiden tuomioiden ohella yleisestä tietoverkosta tulisi löytyä myös esitutkintaa, esiselvityksiä ja syyteharkintaa koskevat tiedot ja mielellään myös asiakirjat. Näiltä osin Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että tällaisen tietopankin rakentaminen ja ylläpito vaatisi huomattavia lisäresursseja, koska esitetyt asiakirja-aineistot sisältävät usein osin salassa pidettäviä tietoja ja asiakirjojen anonymisointi/osittainen salaaminen lisäisi merkittävästi tuomioistuimien työtaakkaa. Jo tästä syystä esitystä on pidettävä varsin epärealistisena.

Helsingissä 12.4.2024

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton hallituksessa ja oikeuspoliittisessa valiokunnassa. Lausunnon kirjoittamiseen ovat osallistuneet käräjätuomari Johanna Helminen, hovioikeudenneuvos Juhani Laine ja hallinto-oikeustuomari Antti Mikkonen.

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

Anna Pitkänen

puheenjohtaja

Minna Hällström

varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa. Tuomarikunnan yhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.

Övriga synpunkter

Svaran

-

Hartikainen Linda

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry